

ตำรานกกระทา

เรียบเรียงโดย

นางสิวพร เฉลิมศรี

นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ

กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

บรรณานุกรม

กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ

เกษียร มะปะโม ตำรานกกระทา. (อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิง พระครูประสิทธิ์ธรรมบาล (จำลอง มะปะโม)) ๒๕๒๐. ๕๐ หน้า.

กรุงเทพฯ: นิวไทยไตรมิตรการพิมพ์ (1996) จำกัด,

ตำรานกกระทา. หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอขาว. ม.ป.ป. เลขที่ ๑๗๓. หมวดสัตวศาสตร์.

ตำรานกกระทา. หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอขาว, สีน้ำยา). ม.ป.ป. เลขที่ ๑๗๔. หมวดสัตวศาสตร์.

ตำรานกกระทาคำกลอน. หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยขาว. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ,

หมึก). ม.ป.ป. เลขที่ ๑๗๑. หมวดสัตวศาสตร์.

ตำรานกกระทาคำกลอน. หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยขาว. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, สี

น้ำยา, หมึก). ม.ป.ป. เลขที่ ๑๗๒. หมวดสัตวศาสตร์.

ตำรานกกระทาคำฉันท์. หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยขาว. อักษรขอม-ไทย. ภาษาบาลี-ไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, สีน้ำยา, หมึก). ม.ป.ป. เลขที่ ๑๗๐. หมวดสัตวศาสตร์.

สุวรรณ เกษตรสุวรรณ. หลักการเลี้ยงดูรักษาพันธุ์และข้อมูลบางประการทางวิทยาศาสตร์นกกระทา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๙. ๖๐ หน้า.

จะเห็นได้ว่า คนโบราณจะมีความเชื่อถือแบบหนึ่ง ปัจจุบันก็มีแนวคิดอีกแบบคือการ
เลี้ยงนกกระทาพันธุ์ไข่เพื่อนำไข่ไปขายเป็นอาชีพเท่านั้น ผู้นิยมเลี้ยงตามอย่างคนโบราณเชื่อถือพื้น
แทบจะไม่มี ถึงมีก็คงมุ่งเพื่อฟังเสียงร้องไห้เพราะจะทำให้ผลิตเพลินมีความสุขสบายใจเท่านั้น

เรียบเรียงโดย

นางศิวพร เดลิบศรี

นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ

นอกจากนั้น

ยังได้บอกลักษณะนกกระทาที่ไม่ดีเป็นนกอุบาทว์ชาติชั่วไว้ด้วย ท่านพรรณนาไว้หลายชนิด บางตำราบอกว่ามี ๙ ชนิด บางตำราบอกว่ามี ๑๐ ชนิด เช่น นกอมเพลิง ลักษณะของนกชนิดนี้ จะอ้าปากหาว่าเป็นควันทิ้ง ออกมาเป็นคราวๆ ปากมีสีแดง หรืออย่างธรรมเนียมสารพัดชนิดนี้ชอบเดินเสาะกรง ชอบปีนป่ายไปตามคันทรง ใครเลี้ยงนกชนิดนี้ไว้ จักเกิดภัยพิบัติเบียดเบียนแก่ผู้เลี้ยง เป็นต้น

นิลกาลิก

มีเส้นลายขาวดำพาดตั้งแต่หัวถึง
หน้าเพื่อกันเหมือนงา ตามีสีเหมือนเมล็ด
น้้อยหน้าสีอมส้ม ใสเป็นมันแข็งแต่ขยลืบ
และปากมีสีเหมือนขมิ้นน้้อย เลี้ยงไว้จะมี
คุณมาก ทำตีค่าไว้ ๑ ตำลึงทอง

กาบนิล

ลักษณะมีลายขาว-ดำ พาดตั้งแต่หัวถึงหน้าเพื่อปิดกันตัวดำปลอด เลี้ยงไว้จะไม่มีภัยศัตรู และทกข์ร้อนอะไร และทำพ ให้เลี้ยงไว้เพียง ๕ ปี เท่านั้น ถ้าเกิน ๕ ปี ให้ปล่อยเสีย ทำพตีค่าไว้ ๒ ตำลึงทอง

กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ

กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ

หมูปกก๊วน ๒

ลักษณะเส้นเหลืองตาเหมือน
ตาแมว ขนมีสีเหมือนดอกคำ เสียงไว้จะไม่
มีภัยศัตรู ทุกซัร้ออะไร ท่านตีค่าไว้ ๒
ตำลึงทอง

ชนกาชลิห์

ลักษณะมีเดือของหงษ์ทั้งสองข้าง
เหมือนหงษ์อปรธ เล็บกลางทั้งสองกิ่งอหงาม
ตาเหมือนตาไก่ เลียงไว้จะอุดมสมบูรณ์ด้วย
ทรัพย์สมันติมากมาย ท่านตีค่าไว้ ๒ ตำลึง
ทอง

มหาเมงคก

ลักษณะขนมีสีเหมือนปีกแมลงกู่ ชาว
ตั้งแต่คอกถึงอก ผู้ใดได้มาแล้วต้องเลี้ยงดูแลรักษา
อย่างดีจะให้คุ้มอย่างมาก ถ้าชนหล่นลงที่น้ำหรือ
แล้วจะสามารถคุ้มภัยให้ได้ ถ้าหากชนงอกใหม่วัน
ใดจะเป็นสิริมงคลจะมีโชค มีลาภ ท่านให้เลี้ยงไว้
ที่สูงหรือที่ที่เหมาะสม ท่านตีค่าไว้ ๓ ตำลึงทอง

ไซยมงคล

ลักษณะตาทั้งสองมีสีเหมือนพลูกลูก
พุงดอสุก ปากเหมือนนกแขกเต้า เต็มขนขาว
เหมือนหงาข้าง เส้นขาวเหมือนนเขากระเบื้อง
เลี้ยงไว้จะมีแต่ความสุขขิงๆ ชั้บ จะมีโชค
มีชัย และมีเดชาบุภาพอย่างใหญ่หลวง
ทำนตี่ค่าไว้ ๓ ตำลึงทอง

กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ

มหากันภัย

ลักษณะเส้นขาวมีสีเหมือนเขาจ้าวป่า
ทั้ง ๘ เส้น เต็มพขาวงอขึ้น มีอักษรขอม-
ไทย ที่ปลายปีก เส้นงไว้สามารถคุ้มภัยพิบัติ
ต่างๆ ได้ ไม่มีอันตรายใดๆ มาเบียดเบียน

นกกระทาเป็นนกอีกประเภทหนึ่งที่คนไทยชอบนำมาเลี้ยงไว้ในบ้านเรือน ในอดีตนิยมเลี้ยงกันมาก เพราะความน่ารัก และเสียงร้องไพเราะ รวมถึงความเชื่อของคนโบราณที่ว่าถ้าใครเลี้ยงนกกระทาไว้ในบ้านเรือนแล้วจะเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวจะมีโชคลาภ ร่ำรวย ไม่มีเสียดจัญไร ไม่มีภัยพิบัติใดๆ มาเบียดเบียนจะมีแต่ความสุขความเจริญ

สำหรับความเชื่อถือของคนไทยโบราณ ในการเลือกนกกระทาท่านมีตำรับตำราให้ศึกษา เป็นหนังสือสมุดไทย หมวดสัตวศาสตร์ ว่า มีนายพรานคนหนึ่งชื่อ นายวงษา ไพรสณฑ์ เป็นบ่าวของเทววงศ์เศรษฐี เป็นคนชอบเดินป่าในแต่ละครั้งทีไปเดินป่าเขาไม่เคยได้รับอันตรายใด ๆ เลย บังเอิญนายวงษา ไปพบตำรานกกระทาเข้าจึงนำมามอบให้เทววงศ์เศรษฐี ซึ่งเป็นคนโลกมากอยากร่ำรวยมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากไม่ได้ศึกษาตำรานกกระทาให้ถ่องแท้ก่อนว่าชนิดใดดีชนิดใดไม่ดี อย่างไร จึงสั่งให้ นายวงษา ไพรสณฑ์ ไปเที่ยวหานกกระทามาให้ นายวงษา ไพรสณฑ์ เป็นผู้ที่มีความรู้แตกฉานในตำรานกกระทาเป็นอย่างดี รู้ว่านกชนิดไหนดี นกชนิดไหนไม่ดี แต่แทนที่เขาจะนำนกกระทาที่ดีมาให้กลับไปหานกชั้วซึ่งเป็นนกลักษณะมาให้ เพราะความที่เทววงศ์เศรษฐีไม่รู้จึงนำมาเลี้ยงไว้ที่บ้าน ต่อมาไม่นานก็เกิดอุบัติเหตุชนสารพัด จากที่เคยเป็นเศรษฐีก็กลายเป็นยากที่เป็นอย่างนี้เพราะนำนกลักษณะมาเลี้ยงไว้ที่บ้านนั่นเอง

ต่อมา นายวงษา ไพรสณฑ์ ซึ่งมีความรู้เรื่องนกกระทาที่ดี จึงไปเสาะแสวงหาเอามาเลี้ยงจนเกิดเป็น โชคสิริมงคลทรัพย์สินเงินทองเริ่มไหลมาเทมา เหตุเพราะนำนกลักษณะที่ดีมาเลี้ยง และตำรานกกระทาดังกล่าวได้ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ตำรานกกระทา

ที่ปรากฏในเอกสารโบราณได้ออกลักษณะนกกกระทาที่ดีไว้ถึง ๙ จำพวก โดยแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ชนิดเอก โท และตรี แต่ละชนิดมีชื่อเรียกแตกต่างกัน คือ

นกเอก ๓ จำพวก คือ
มหากันภัย ไชยมงคล และมหามงคล

นกโท ๓ จำพวก คือ
ชนราชสีห์ ชมพูกาวิฬ และตาปนิล

นกตรี ๓ จำพวก คือ
นิลอำมรงค์ นิลสาธิกา และไปรงค์ฟ้า